

Arme economen

Auteur(s):

Wolfson, D.J.

Verschenen in:

ESB, 81e jaargang, nr. 4061, pagina 503, 5 juni 1996

Rubriek:

Column

Trefwoord(en):

economie-beoefening

Economie is de kunst van het huishouden met schaarse middelen. Daarbij gaat het om een mengeling van wetenschappelijk toetsbare inzichten - de allocatietheorie - en geloofsartikelen - zoals normatieve visies op de verdeling - en de op geloof, hoop en eigenliefde gebaseerde macro-economische paradigma's. Door die mengeling verliest het vak aan Popperiaanse weerlegbaarheid, maar wint het aan relevantie. Het gaat bij keuzevragen nu eenmaal niet alleen om de comparatief-statische hersengymnastiek waarmee we allocatieve evenwichten afleiden, maar ook om vragen van rechtvaardigheid, rechtstatelijkheid en dynamiek. Dit inzicht heeft niet iedereen zich eigen gemaakt. Erger nog, het gestuntel met de vraag waar economie over gaat heeft onvruchtbare paradoxen opgeleverd: de tegenstelling tussen wetenschappelijke onderzoekers en toepassers, en de onwetenschappelijke verkokering van de economische wetenschap¹.

In geen enkel beroep wordt de tegenstelling tussen denkers en doeners zo opgespeeld als onder het economevolk. In de natuurkunde geeft men excellente doeners als Van der Meer en Crutzen gewoon een mooie prijs. Omgekeerd noemt de uitvoerende geneeskunde onderzoekers weliswaar konijnenmannetjes, maar dat is een koosnaampje: specialisten weten dat zij geen mensen genezen als er elders geen muizen sterven. En wie zijn er meer toonaangevend in het Europese muziekleven: Haitink en Van Zweden of de Nederlandse componisten? Ik zou het niet weten.

Gelukkig weet de Verkenningcommissie Economische Wetenschappen ook niet hoe je theorie en toepassing los van elkaar zou kunnen zien. Zij zoekt naar institutionele stimuli om meer samenhang te brengen in het fundamentele en het toegepaste onderzoek. Daarbij bepleit zij een bredere eerste fase-opleiding, met een gemeenschappelijke propedeuse voor economen en econometristen en een specialisatie 'Economisch onderzoek' die in het derde en vierde jaar voorsorteert voor de aio-opleiding². Mooie gedachten, op zichzelf. Het kan geen kwaad als theoretici ook eens een echt probleem oplossen, en als toepassers eens wat meer discipline gaan vertonen.

Over dat bredere onderwijs wordt natuurlijk gemiezemuisd door de smaldenkers (zie bijvoorbeeld ESB van 22 mei), die universitair opleiden zien als africhten, en daar dan ook vijf jaar voor nodig hebben. (zie [Vijf jaar voor econometrie](#)) Er wordt geklaagd dat de commissie wel zegt wat er bij moet, maar niet wat er af moet. Een typerend verwijt, want die ruimte toont zij wel degelijk. De commissie zet niet in op weten, maar op de ontwikkeling van leervermogen. Dat weten komt later wel: leer ze eerst denken, dan doen, en verwar daarbij je eigen gedoe niet teveel met denken, zo lees ik haar rapport. Ze volgt daarmee dezelfde denklijn als de WRR in *Hoger onderwijs in fasen*³, en de praktijk van de Universiteit van Amsterdam, die een integrerende bèta-gamma propedeuse aanbiedt, of de onderzoeksschool Ceres, die aio's aan het begin van hun opleiding confronteert met een meervoudig bèta-gamma perspectief op het ontwikkelingsproces.

Dit brengt mij op de zwakte van het rapport: de commissie stelt terecht de interne verkokering van het vak aan de orde, maar heeft te weinig oor voor het autisme waarmee economen zich als 'rational fools' afsluiten van wat de andere sociale wetenschappen hebben te melden. Relevantie toets je niet door vast te stellen dat het fundamentele onderzoek met denkfouten en al zijn weg gevonden heeft in de toegepaste sfeer, maar door na te gaan of het mensbeeld dat de theorie hanteert strookt met de maatschappelijke werkelijkheid. De doorsnee-econoom schetst een vervormd mensbeeld, zonder benul van de pluriformiteit in de onderliggende motivaties, of de rol van instituties.

Deze werkwijze levert halve waarheden op, zoals bij het reserveringsloon. Waar is, dat veel werklozen moeite hebben een loon te aanvaarden dat op of vlak boven het niveau van hun uitkering ligt. Niet waar is dat verlaging van die uitkering dan de enige oplossing is. Dat gaat voorbij aan het waarom van de aarzeling, die te maken kan hebben met de onzekerheid van de baan of de persoon in kwestie, of met andere griezeligheden uit de psychologie, de sociologie of het institutionele netwerk waar misschien met minder moeite iets aan te doen is. Maar daar lopen economen met een bocht omheen. Dat is armoede, want de economische methode - deductie op basis van een methodologisch individualisme, streven naar empirische toetsing, optimalisatie - heeft veel te bieden en te winnen in het verkeer met anderen, als we onze gedragsveronderstellingen maar wat minder monomaan weten te formuleren. De oogkleppen van de 'mutual admiration societies' in de economische theorie frustreren de toepassing van economisch inzicht. Dat is een vermijdbaar lekverlies. Gelukkig is er de laatste tien jaar veel verbeterd in de beoefening van de theoretische economie in ons land, maar laten we ons niet te snel rijk rekenen

---

¹ Deze column steunt op eerder werk over een brede opvatting van de economische analyse in mijn 'Welvaart tussen recht en macht', in

KNAW, *Mededelingen van de Afdeling Letterkunde*, North-Holland, Amsterdam, 1994, en een pleidooi voor een bredere opleiding in mijn 'De agenda van de economie verkend', in A. Vollering (red.), *De agenda van de maatschappij- en gedragswetenschappen*, KNAW/NWO, Amsterdam/Den Haag, 1994, blz. 30-38.

2 OVC, *Kijk op Economische Kennis*, Amsterdam 1996.

3 WRR, *Rapporten aan de Regering*, nr. 47, Den Haag, 1995.